ELINKEINOELÄMÄN KESKUSLIITTO EK
Lainsäädäntö ja hallinto
Mika Susi

30.1.2019

Asiantuntijapyyntönne 25.1.2019

HE 137/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi reservipoliisista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

EK pitää tärkeänä, että yhteiskunta varautuu riittävästi poikkeusoloihin sekä erilaisten yllättävien häiriötilanteiden hoitamiseen myös poliisin resurssit turvaamalla. Tällaisiin tilanteisiin varauduttaessa on kuitenkin aina tarpeen arvioida asiaa yhteiskunnan kokonaisresurssien tarkoituksenmukaisen käytön näkökulmasta.

Esityksessä arvioidaan, että reservipoliisijärjestelmällä ei ole mainittavia vaikutuksia yrityksiin. EK kuitenkin muistuttaa, että esitetyllä lainsäädännöllä olisi väistämättä vaikutuksia työnantajan ja työntekijän välisiin suhteisiin koskien erityisesti työnantajan velvollisuutta myöntää työstä vapautusta reservipoliisitehtäviin osallistumiseen. Samoin on huomioitava tarkasti esityksen vaikutukset yksityisen sektorin toiminta-edellytyksiin sekä esitetyn mallin kokonaisvaikutus yhteiskunnan turvallisuuteen normaaliolojen häiriötilanteissa.

Vaikutukset työelämään

EK katsoo, että työtekijän tulee pyytää työstä vapautusta työnantajalta esitetyn kaltaiseen toimintaan osallistuakseen. Kaikkiaan kyse on työnantajan ja työntekijän oikeuksien ja velvollisuuksien tasapainon kannalta erittäin merkityksellisestä asiasta.

Velvoite myöntää vapautus työstä on yksityisen työnantajan kannalta kohtuuton etenkin sen vuoksi, että laissa ei ole määritelty ilmoitusaikaa, jonka puitteissa työntekijän olisi ilmoitettava palveluksestaan. EK muistuttaa, että näin on kuitenkin säädetty esimerkiksi maanpuolustusvelvollisuuden osalta laissa maanpuolustusvelvollisuutta täyttävän työ- ja virkasuhteen jatkumisesta. Samankaltainen velvollisuus on yleensä lainsäädännössä asetettu myös muiden työntekijän vapaiden osalta. Esimerkiksi perhevapaiden pitämisestä on ilmoitettava säädetyssä ajassa. Samoin kuntalain mukaan työnantaja voi kieltäytyä antamasta vapaata kunnan toimielimen kokoukseen osallistumista varten, jos työnantaja ei ole saanut tietoa tarvittavasta vapaasta viimeistään 14 päivää ennen kokouspäivää.

Reservipoliisitehtäviin haluavan henkilön näkökulmasta työstä vapautuksen pyytäminen ei ole kohtuuton edellytys, koska kyse on täysin vapaaehtoisesta palveluksesta. EK muistuttaa, että on hyvin ongelmallista, että laissa tarkoitetut tilanteet tulisivat käytännössä yllätyksinä työnantajille. Esitetty säännös mahdollistaisi tilanteen, jossa yrityksen avainhenkilö tai kiireellisiin työtehtäviin tarvittava työntekijä lähtisi reservipoliisitehtävään ilman, että työnantaja voisi mitenkään varautua tilanteeseen. Tämä tarkoittaa pahimmassa tapauksessa vakavaa haittaa työnantajan toiminnalle.

EK myös muistuttaa, että julkisiin työnantajiin verrattuna yksityiset työnantajat ovat haavoittuvaisemmassa asemassa muun muassa sen vuoksi, että yksityisen sektorilla on runsaasti pieniä työnantajia. Siksi EK katsoo, että vähintään työnantajalla tulee olla oikeus kieltäytyä myöntämästä vapautusta työstä, jos työnantajan toimintaan liittyvät syyt niin vaativat.

Normaaliolojen häiriötilanteet ja esityksen vaikutukset yksityisen sektorin toimintaedellytyksiin

Esityksen mukaan lain soveltamisalan piiriin kuuluisivat aiemmasta sääntelystä poiketen normaaliolojen häiriötilanteet. Esityksessä ei kuitenkaan määritellä selkeästi mitä tarkoitetaan normaaliolojen häiriötilanteilla, vaan se jää erikseen arvioitavaksi ja päätettäväksi.

EK huomauttaa, että reservipoliisille lain 4 §:ssä määritellyt tehtävät normaaliolojen häiriötilanteessa ovat päällekkäisiä yksityisen alan kanssa. EK katsoo, että reservipoliiseja tulisi käyttää ainoastaan varsinaisissa selkeissä poliisitehtävissä tai niiden välittömänä tukena. Ainoana poikkeuksena voisivat toimia poliisin hallinnolliset tehtävät. Muutoin ajaudutaan tilanteeseen, jossa yksityinen sektori joutuu kilpailemaan työvoimasta julkisen hallinnon kanssa. EK korostaa, että erilaisia tarpeellisia asiantuntijapalveluita tulee häiriötilanteissa hankkia edelleen sopimusperusteisesti, eikä ratkaisuna voi toimia yritysten työntekijöiden siirtäminen poliisin palvelukseen reservipoliiseina.

Esitetty yllättävä yritysten voimavarojen siirto poliisitehtävien tukemiseen johtaisi väistämättä turvallisuusvajeen syntymiseen yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisiin kohteisiin, joissa turvallisuutta hoidetaan yksityisen sektorin voimin. Näihin lukeutuisivat esimerkiksi logistiikka-, energia- ja tietoliikennealan keskeiset kohteet, kyberteollisuus, terveydenhuoltoala sekä useat julkisen hallinnon palvelut. Tämä puolestaan todennäköisesti heikentäisi yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta ja johtaisi pahimmillaan häiriötilanteen syvenemiseen.

EK arvioi, että kestävin ratkaisu olisi muodostaa häiriötilanteiden poliisireservi esimerkiksi hiljattain työelämän ulkopuolelle jääneestä poliisihenkilöstöstä, jota voitaisiin sitoumuksen perusteella uudelleen nimittää määräaikaisiin virkasuhteisiin hoitamaan varsinaisia poliisin tehtäviä. Näin muodostuva valmiiksi koulutettu ja ammattitaitoinen reservi olisi käytettävissä joustavammin ja kustannustehokkaammin kuin yksityisen sektorin resursseihin nojaava, työelämän tasapainon ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden kannalta haasteita aiheuttava järjestelmä.